

EXISTING PROBLEMS IN SOCIAL HOMES FOR THE ELDERLY.

STATEMENT EXPRESSED ON ROUNDTABLE "CURRENT PROBLEMS OF THE SOCIAL WORK IN 10 YEARS EXPERIENCE OF THE DEPARTMENT OF SOCIAL WORK AT KONSTANTIN PRESILAVSKY, UNIVERSITY OF SHUMEN, BULGARIA

KREMENA JORDANOVA

STUDENT - GRADUATE SPECIALTY SOCIAL ACTIVITIES
DEPARTMENT OF SOCIAL WORK
AT KONSTANTIN PRESILAVSKY, UNIVERSITY OF SHUMEN

BULGARIA

KREMCHE81@GMAIL.COM

ABSTRACT: THE ELDERLY REPRESENT ONE OF THE LARGEST GROUPS OF PERSONS WITH NEEDS FOR SOCIAL SERVICES AND ACCORDINGLY INVOLVE THE MAJORITY OF THE RESOURCES TO PROVIDE THEM. IN RECENT DECADES, BULGARIA SUSTAINABLE TREND OF AN AGING NATION. SIGNIFICANT PROPORTION OF OLDER PEOPLE LIVING IN INSTITUTIONS. BASICALLY INSTITUTIONAL CARE IS AIMED AT SUPPORTING AND EXPANDING OPPORTUNITIES THE RESIDENTS TO LEAD AN INDEPENDENT LIFESTYLE. BUT AT THE SAME TIME THERE ARE NO ADEQUATE FACILITIES, MEDICAL CARE, NORMAL SOCIAL CONTACTS, ETC. IMMEDIATE ADULTS TO BE PLACED IN A POSITION THEMSELVES TO SEEK AND DEVELOP OPPORTUNITIES TO BE USEFUL TO SOCIETY TO SUIT THEIR ABILITIES AND INTERESTS. MUST HAVE ACCESS TO ALL LEVELS PROVIDED BY THE STATE AND LOCAL GOVERNMENT SUPPORT AND SOCIAL SERVICES IN A HUMANE AND SAFE ENVIRONMENT. IT IS IMPERATIVE THAT OLDER PEOPLE HAVE A GUARANTEED CHOICE OF SOCIAL SERVICES AND TO BE ASSISTED IN DECIDING WHICH IS THE SERVICE WHICH BEST MEETS THEIR NEEDS.

KEY WORDS: ELDERLY PEOPLE, OLD PEOPLE, OLD PEOPLE'S HOMES, INSTITUTION, INSTITUTIONAL CARE, SOLIDARITY BETWEEN GENERATIONS, SUPPORT AT HOME, INTERIM SOCIAL SERVICES

Социалната работа свързана с групата на възрастните хора от българското общество е нормативно уредена в България съгласно: Закона за социално подпомагане (1998) и неговия правилник за прилагане; Националната Работна Програма по участието на Република България в Европейската година на активния живот на възрастните хора и солидарност между поколенията (2012); Национална стратегия за дългосрочна грижа (2014); Национална концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора в България (2012 – 2030); Национална програма „Осигуряване на възможности за активно стареене, пълноценно участие на пенсионерите в социалния живот и превенция на тяхното социално изключване” (2009).

Възрастните хора представляват една от най-големите групи лица с потребности от социални услуги и съответно ангажират голямата част от ресурсите за предоставянето им. През последните десетилетия в България се наблюдава устойчива тенденция на застаряване на нацията.

Голяма част от законите макар и съгласувани с европейските институции са с некачествени правилници за прилагането им. Това се вижда от изразените по-нататък от мен забелязани проблеми:

- ползвателите на предлаганите услуги са предимно хора с финансови проблеми;

- тромава и бюрократична система, свързана с възрастните хора, настанени в домовете;
 - хроничен недостиг на средства;
 - постоянно текучество на обслужващ персонал;
 - амортизирана материална база и оборудване;
 - стопиране на социалната активност на възрастните хора;
- и др.

Основните дейности в домовете за настаняване на стари хора са съобразени с изпълнение на стандартите и критериите за предоставяне на социални услуги и са насочени към подпомагане и разширяване възможностите на настанените лица да водят самостоятелен начин на живот. Целта е задоволяване на ежедневните потребности на потребителите, създаване на условия за социални контакти и възможности възрастните хора да се чувстват неразделна част от обществото, подкрепа за пенсионирани и напуснали активния живот хора да преодолеят психологическата бариера, която ги кара да се чувстват ненужни и да им осигури условия за взаимопомощ. За постигането на тези цели в домовете за стари хора следва да се осигури:

- ползване на спално помещение, мебелирано и оборудвано по подходящ начин, помещения за хранене и социални контакти;
- предоставяне на здравословна и питателна храна, в т.ч. и диетична, в зависимост от здравословното състояние и личния избор на потребителите;
- съдействие за снабдяване с медикаменти и получаване на специализирана медицинска помощ;
- съдействие при необходимост от ползване на различни административни услуги;
- възможност за самостоятелно организиране на свободното време (осигурени книги, абонамент за вестници и списания, тихи игри, цветарство, плетиво, разговори и дискусии по актуални проблеми, и др.);
- организиране на съвместни прояви с други специализирани институции, екскурзии, честват се лични и национални празници;
- информация за нормативната уредба, регламентираща дейността на доставчика на социалната услуга, както правата и задълженията на потребителите;
- възможност за лични контакти с роднини и близки на потребителите.

Какви са моите наблюдения по време на преддипломния стаж, във връзка с посочените по-напред необходиминости?

Според мен, налице е принципна липса на медицински услуги, които в най-добрия случай са запълнени от общопрактикуващ лекар на щат. Дори и в този случай така важната здравна профилактика обикновено остава напълно занемарена.

Състоянието на наличната материалната база на домовете за стари хора в България. Оценката не може да бъде друга, освен негативна: стари и неподдържани сгради; адаптирани сгради – с функционални компромиси и крайно неподходящи интериорни решения; новопостроени сгради –далеч от водещите световни примери; медицинско оборудване - липсващо или в най-добрия случай старо и амортизирано; обзавеждане – несъобразено с функционалните и ментални възможности, и потребности на старите хора. Една стая се обитава от 4-5 домагаци, санитарните помещения са крайно недостатъчни (по едно на етаж).

Местата за обитаване и обгрижване на хората в третата възраст трябва да се изграждат съобразно обичайните и възможни проблеми на конкретни целеви групи. На база здравословно състояние, социален статус, материално положение, индивидуални

умения и интереси. Проектирането и реализирането на всяка една сграда, трябва да бъде съобразена с нуждите на домакущите.

Социалната сфера е на последно място по заплащане. Средната брутна заплата на социалните работници в домовете е много ниска, а и медицински специалисти много трудно се намират. Повечето хора не желаят да работят срещу толкова ниско заплащане. Като цяло работата е отговорна, в същото време обслужващия персонал получава обидно ниските заплати. Според мен, в това отношение сме много далеч от европейските изисквания. Съотношението персонал - домакущи трябва да е две към едно.

Недостатъчен е финансовият стандарт за издръжка в домовете. Несъвършена е и действащата нормативна уредба, регламентираща настаняването на потребители на социални услуги в специализирани институции. Ниските възнаграждения на ангажираните социални работници и липсата на гериатрична специализация влияят негативно върху качеството на услугите.

Усеща се необходимост от разширяване на обхвата и качествено подобряване на предлаганите услуги. Паралелно с това трябва да се насърчава участието на възрастните хора (съобразно тяхното състояние) в учебно-занимателни, трудово-терапевтични и спортно-рехабилитационни дейности.

От моите лични впечатления и наблюдения мога да споделя също така, че трябва да се помогне възрастните хора да осмислят живота си. Да не остават в изолация. Наистина, доста от тях остават сами – без съпруг или съпруга. Това малко или повече ги поставя в уединение. Остават сами и са резервирани по отношение на контактите. Бих казала също, че възрастните хора трябва да бъдат третирани не като пакет и към всеки трябва да се подхожда индивидуално.

Трябва хората от третата възраст, водейки качествен живот, да останат максимално дълго време интегрирани и дейни в обществото. Едно от необходимите условия за това е разработването и утвърждаването на стандарт на обитаване, проектиране и реализиране на сгради за нуждите на възрастните хора. Осъвременяване материалната база и подобряване предлаганите услуги. Гарантиране равноправното им положение и преодоляване на изолираността, чрез създаване на условия за интегриране в обществото. Това трябва да съответства на техните желания и способности, пълно зачитане на достойнството, убежденията, потребностите и неприкосновеността им, както и правото им да взимат решения, засягащи качеството на техния живот и предоставяните грижи. Това ще улесни пълноценният им начин на живот.

Възрастните хора трябва да бъдат поставени в позиция сами да търсят и развиват възможности да бъдат полезни на обществото, както и да бъдат привлечени като доброволци в дейности, които отговарят на техните възможности и интереси. Трябва да имат достъп до всички нива на осигурената от държавата и местната власт подкрепа и социални услуги, в една хуманна и безопасна среда. А това може да се получи след като се реализира следното:

- ефективно планиране и управление на ресурсите за социални услуги за възрастни хора;
- оптимизиране на системата за оценка на качеството на социалните услуги;
- разработване на план за подобряване на материалната база на домовете с помощта на различни източници на финансиране, които общините могат да привлекат;
- обвързване на плана за модернизиране на домовете с план за обучение и развитие на персонала;

- изготвяне на планове за повишаване на мотивацията на заетите лица;
- проучване на потребностите и предложенията на възрастните хора в домовете за нови инициативи с помощта на персонала.

На възрастните хора трябва да се осигури подкрепа от семейството, близки и роднини, както в общността, така и за настанените в институции. Необходима е и адекватна защита на правата им в съответствие с културните ценности на всяка социална система.

Конкретно в личностно отношение – битовите грижи за себе си, за близките хора пораждават в съзнанието на възрастните хора усещането за полезност и значимост. За да не изпаднат в ситуация на самосъжаление възрастните хора е по-добре да отдават силите си и времето си на другите хора.

На възрастните хора, настанени в домовете – още веднъж дълбоко подчертавам, са им нужни контакти и общуване, задоволяващи емоционалните и информационните им потребности. Те имат нужда от разнообразие в ежедневието им живот, приятелски кръг и забавление срещу самотата и изолацията. Наред с това те изпитват крещяща необходимост от адекватни медицински грижи и лекарства на достъпни цени. Не без значение за тях са реализирани на инициативи, които да допринасят за споделяне на опита и знанията им с по-младите поколения. За да не изпаднат в ситуация на самосъжаление възрастните хора е по-добре да отдават силите си и времето си на другите хора.

Понастоящем около 25% от населението на България е в пенсионна възраст. Нарастващият брой възрастни и стари хора, особено в европейските страни, САЩ и Япония, е предизвикателство към държавните, обществените, здравните, социалните органи и организации за осигуряване на тяхното добро физическо и емоционално благосъстояние. Възрастният и старият човек, като клиент на социалните и медицински грижи, обхваща в себе си биологичните възможности, унаследеното и придобитото, личността и психологичния облик, образованието, биографията, културата, навиците, начина на живот и увеличаващият се с годините товар на възрастта и на прибавените заболявания. Чрез разширяване механизма на общуване, чрез стабилизиране на духовно-психологичното състояние на лицето, ползващо социалните услуги в домовете за стари хора, неговото социално участие и неговата връзка с останалите, добива добра личностна характеристика, която е предпоставка за един пълноценен живот изпълнен със самочувствие. Оцеляването става безсмислено, ако социалната работа в тези домове не е подчинена на човешкия фактор, на духовните потребности на хората и тяхната социализация. Трябва да се работи не само за задоволяване на индивидуалните нужди на старите хора, но и да ги насърчава и формира у тях способност за по-добро справяне с настъпилите промени в живота им.

Моите наблюдения в институциите за настаняване на стари хора ме навежда до едни по-генерални изводи по отношение на цялата система от услуги насочени към лицата от третата възраст, а именно:

1.Необходимо е услугите за възрастни да се фокусират върху предоставяне на грижа и подкрепа за хората в напреднала възраст в тяхната домашна среда. Независимо от интереса и предпочитанията на част от възрастните хора към услуги в специализирани институции, необходимо е да се разработят модели на услуги в домашна среда, което ще бъде важна предпоставка възрастни хора с по-екстензивна нужда от грижи да запазят своята самостоятелност и начин на живот.

2. Възрастните хора трябва да имат гарантирана възможност за избор на социални услуги и да бъдат подпомагани при вземане на решение коя е услугата, която в максимална степен отговаря на техните потребности. В редица европейски страни е установена практика възрастни лица в неравностойно положение да получават подкрепа и консултация от социални и здравни работници, както и от организации, работещи в социалната сфера, при оценката на техните нужди и препоръчването на услугата, от която се нуждаят. В този процес потребителят участва активно.

3. Наложително е да се разкрият междинни социални услуги за възрастни в общността, между болниците и специализираните институции, които да посрещат нуждата от дългосрочна грижа без институционализация. В момента липсват услуги в общността за възрастни хора, които излизат от болнични заведения и са със здравословни проблеми, изискващи дългосрочна грижа. Ако близките на тези хора не могат да им осигурят грижи в домашна среда, алтернативата за тях са специализираните институции. Специализираните институции обаче не са болнични заведения и не разполагат с необходимия медицински персонал. Наред с това настаняването на лежащо болни в специализирани институции за социални услуги влияе и на останалите потребители в институцията – при съществуващата материална база и ограничена възможност за самостоятелни стаи съжителството е трудно и това дава отражение цялостно върху качеството на услугите за всички настанени.